

INGLIZ TILINI VA BOSHQA CHET TILLARINI O'QITISH USULLARI

Xalikova Latofat Uktamovna

Toshkent davlat transport universiteti

“Chet tillari” kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tili va boshqa chet tillarini o'qitish usullari va ingliz tilini o'qitishda qo'llaniladigan zamonaviy texnologiyalar hamda ingliz tilini yoshlar orasida ommalashtirish haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Multimediya, Ingliz tili, pedagog, o'qitish metodikasi, chet tilini ommalashtirish, zamonaviy metodlar, pedagogika, ilg'or tajriba.

KIRISH. 2022-yil 19-may kuni Prezidentimizning yurtimizda chet tillarni, jumladan, ingliz tilini o'qitish sifati va qamrovini oshirishga qaratilgan “O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarori qabul qilindi. Bu boradagi ishlarni muvofiqlashtirish maqsadida Vazirlar Mahkamasi huzurida Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish agentligi tashkil etildi. Agentlik faoliyat boshlaganiga hali ko'p bo'lmagan esa-da, xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish bo'yicha samarali va rejali ishlar bajarilmoqda. Pedagogikaning rivojlangan tajribalari va yutuqlarini ta'limga tatbiq etish bugungi kunning muhim shartlaridan biridir. Hozirda Pedagog o'z faoliyati davomida qo'llashi mumkin bo'lgan ulkan tajriba bazasi shakllangan va u kundan-kunga boyib bormoqda. Ammo shunga qaramay, o'qituvchilar va bo'lajak mutaxassislar uchun bu tajribalarni o'zlashtirish qiyin. Ilg'or tajribani yaratish va uni hamkasblar orasida ommalashtirishda o'qituvchining o'rnini alohida ahamiyatga ega. Pedagoglar yangi pedagogik amaliyotlarni amalga oshirishda ularning narxi va samaradorligini hisobga olishlari kerak. O'qituvchining amaliy faoliyatining yangilikka yo'naltirilganligi nazariy pedagogik izlanishlar natijasida erishilgan yutuqlarni amaliyotda qo'llash imkonini beradi. Bunday tadqiqotlar natijalarini ommalashtirish uchun ularni keng jamoatchilikka tanishtirish zarur. Bunday yangiliklarni soha mutaxassislari tomonidan tezkor maslahatlar berish, maxsus seminarlarda treninglar o'tkazish, konferensiyalarda ma'ruza qilish, bo'lajak pedagoglarga qator ma'ruzalar o'qish orqali boshqa pedagogika vakillariga yetkazish mumkin.

Bugun asosiy e'tiborni talaba va yoshlar uning shaxsiyati va betakror ichki dunyosiga qaratilmoqda. Shuning uchun zamonaviy o'qituvchining asosiy maqsadi - o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishining belgilangan maqsadiga eng mos keladigan ta'lim faoliyatini tashkil etish usullari va shakllarini tanlashdir. Keyingi yillarda maktablarda yangi axborot texnologiyalarini qo'llash masalasi ko'proq ko'tarilmoqda. Bu nafaqat yangi texnik vositalar, balki o'qitishning yangi shakl va usullari, ta'lim

jarayoniga yangicha yondashuvdir. Chet tillarini o'qitishning asosiy maqsadi maktab o'quvchilarining kommunikativ madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish, ularni chet tilini mashq qilishga o'rgatishdan iboratdir.

Tadqiqot jarayonida ingliz tilini o'rgatish va o'rganishning mashhur usullari, internet resurslaridan foydalanildi. Maqolani yozish jarayonida nazariy-deduktiv xulosa, tahlil va sintez, mantiqiylik tamoyillaridan foydalanildi. O'qituvchining vazifasi har bir o'quvchining tilni amaliy o'zlashtirishi uchun shart-sharoit yaratish, har bir o'quvchiga o'z faolligi va ijodkorligini namoyon etishiga imkon berishdir. ta'lim usullarini tanlashdir. O'qituvchining vazifasi chet tillarini o'qitish jarayonida talabaning bilim faolligini faollashtirishdir. Hamkorlikda o'qitish, loyiha metodologiyasi, yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish, internet resurslari kabi zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishga, bolalarning qobiliyatlari, ularning bilim olish darajasi va o'zlashtirish darajasini hisobga olgan holda o'qitishni individuallashtirishga yordam beradi. farqlanishini ta'minlaydi. Chet tili darslarida kompyuter o'quv dasturlari bilan ishlash shakllariga quyidagilar kiradi: lug'atni o'rganish; talaffuzni mashq qilish; dialogik va monologik nutqni o'rgatish; yozishni o'rgatish; grammatik hodisalarning rivojlanishi. Internet resurslaridan foydalanish imkoniyatlari juda katta. Global internet dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan talaba va o'qituvchilarga istalgan ma'lumotni olish uchun sharoit yaratadi: mintaqaviy geografik materiallar, yoshlar hayotidagi yangiliklar, gazeta va jurnallardagi maqolalar va hokazolarni hal qilish mumkin: kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirish va global tarmoq materiallaridan foydalanish vakolatlari; maktab o'quvchilarining yozish qobiliyatini oshirish; o'quvchilarning so'z boyligini to'ldirish; talabalarning ingliz tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini shakllantirish. Bundan tashqari, ushbu ish maktab o'quvchilarining dunyoqarashini kengaytirish, ingliz tilida so'zlashadigan mamlakatlardagi tengdoshlari bilan biznes aloqalari va aloqalarni o'rnatish va qo'llab-quvvatlash uchun Internet texnologiyalarining imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Talabalar onlayn testlar, viktorinalar, tanlovlar, olimpiadalarda ishtirok etishlari, boshqa mamlakatlardagi tengdoshlari bilan yozishmalari, suhbatlar, videokonferentsiyalar va h.k.

Talabalar loyihada hozirda ishlayotgan muammo haqida bilib olishlari mumkin.

Mashina foydalanuvchi bilan "do'stona" munosabatda bo'lishi va ba'zan uni "qo'llab-quvvatlashi" mumkin, lekin u hech qachon g'azab belgilarini ko'rsatmaydi va sizni zerikishingizga yo'l qo'ymaydi. Shu ma'noda, kompyuterdan foydalanish o'qitishning ayrim jihatlarini individuallashtirishda eng foydali bo'lishi mumkin. Maktabda chet tilini o'rganishning asosiy maqsadi kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishdir, boshqa barcha maqsadlar (ta'lim, tarbiya, rivojlanish) ushbu asosiy maqsadni amalga oshirish jarayonida amalga oshiriladi. Kommunikativ yondashuv Internet faoliyatining asosi bo'lgan muloqot mashg'ulotlari va madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Muloqotsiz Internet hech qanday

ma'noga ega emas - bu xalqaro ko'p millatli, madaniyatlararo jamiyat bo'lib, uning hayoti butun dunyo bo'ylab millionlab odamlarning elektron muloqotiga asoslanadi, bir vaqtning o'zida gaplashadi - bu ishtirokchilarning soni va hajmi. bu. eng katta suhbat. U uchun chet tili darsida qatnashib, biz haqiqiy muloqot modelini yaratamiz. Hozirgi vaqtda muloqot, interaktivlik, muloqotning haqiqiyliigi, madaniy kontekstda til o'rganish, ta'limning avtonomligi va insonparvarligi ustuvor ahamiyatga ega. Ushbu tamoyillar kommunikativ kompetentsiyaning tarkibiy qismi sifatida madaniyatlararo kompetentsiyani rivojlantirishga imkon beradi. Chet tillarini o'qitishning yakuniy maqsadi chet tili muhitida erkin yo'nalish va turli vaziyatlarga, ya'ni aloqaga munosib javob berish qobiliyatini o'rgatishdir. Chet tilida muloqot qilishni o'rgatish uchun siz materialni o'rganishni rag'batlantiradigan va adekvat xulq- atvorni (ya'ni, muloqotning haqiqiyliigi printsipli deb ataladigan) rivojlantiradigan haqiqiy, hayotiy vaziyatlarni yaratishingiz kerak. Yangi texnologiyalar, xususan, Internet bu xatoni tuzatishga harakat qilmoqda. Kommunikativ yondashuv - bu materialni va u bilan ishlash usullarini ongli ravishda tushunishga, muloqotga psixologik va lingvistik tayyorgarlikni yaratishga qaratilgan muloqotni simulyatsiya qiluvchi strategiya. Foydalanuvchi uchun Internetda kommunikativ yondashuvni amalga oshirish ayniqsa qiyin emas. Kommunikativ vazifa talabalarni muammo yoki savolni muhokama qilishga taklif qilishi kerak, talabalar nafaqat ma'lumot almashishadi, balki uni baholashadi. Ushbu yondashuvni boshqa ta'lim faoliyati turlaridan ajratib ko'rsatishga imkon beradigan asosiy mezon talabalarning o'z fikrlarini shakllantirish uchun lingvistik birliklarni mustaqil tanlashlaridir. Kommunikativ yondashuvda Internetdan foydalanish juda yaxshi rag'batlantiriladi: uning maqsadi talabalarni o'rganishga qiziqtirishdir. bilim va tajribasini to'plash va kengaytirish orqali chet tili. Internet resurslaridan foydalangan holda chet tillarini o'qitishning asosiy talablaridan biri bu darsda o'zaro ta'sir qilishdir. odatda metodologiyada interaktivlik deb ataladigan sirni yaratishdir. Interfaollik "nutq vositasida kommunikativ maqsadlarni va natijada paydo bo'ladigan harakatlarni birlashtirish, muvofiqlashtirish va to'ldirishdir". Haqiqiy tilni o'rgatish orqali Internet nutq qobiliyatlari va qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, lug'at va grammatikani o'rgatishda chinakam qiziqish va shuning uchun samaradorlikni ta'minlaydi. Interaktivlik nafaqat hayotdan real vaziyatlarni yaratadi, balki talabalarni chet tilida ularga mos ravishda javob berishga majbur qiladi. Talabalarga yo'naltirilgan ta'limni ta'minlaydigan texnologiyalardan biri bu loyiha usuli ijodkorlik, bilim faolligi va mustaqillikni rivojlantirish usulidir. Loyihalarning tipologiyasi xilma-xildir. Loyihalarni monoloyiha, jamoaviy, og'zaki, aniq, yozma va internet loyihalariga bo'lish mumkin. Haqiqiy amaliyotda ko'pincha tadqiqot loyihalari, ijodiy, amaliyotga yo'naltirilgan va axborot xususiyatlariga ega aralash loyihalar bilan shug'ullanish kerak. Loyiha ishi til o'rganishga ko'p qirrali yondashuv bo'lib, o'qish, tinglash, gapirish va grammatikani qamrab oladi. Loyiha usuli talabalarning faol mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi va ularni

birgalikdagi tadqiqot ishlariga yo'naltiradi. Menimcha, loyiha asosidagi ta'lim bolalarni hamkorlikka o'rgatadi, hamkorlikni o'rganish esa o'zaro yordam va hamdardlik kabi axloqiy qadriyatlarni singdiradi, ijodkorlikni rivojlantiradi va o'quvchilarni faollashtiradi. Umuman olganda, loyihani o'qitish jarayonida o'qitish va ta'limning ajralmasligi kuzatiladi. Loyiha usuli talabalarning muloqot ko'nikmalarini, xulq-atvor madaniyatini, g'oyalarni qisqa va oson shakllantirish qobiliyatini, aloqa sheriklarining fikriga toqat qila bilishni, turli manbalardan ma'lumot olish qobiliyatini, zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda jarayonlarni rivojlantiradi, til muhitini yaratadi. tabiiy ehtiyojlarning paydo bo'lishiga yordam beradi. chet tilidagi muloqotda.

Xulosa:

Loyihaviy ish shakli talabalarga mavzu bo'yicha to'plangan bilimlarni qo'llash imkonini beradigan eng dolzarb texnologiyalardan biridir. Talabalar o'z dunyoqarashini, tilni bilish chegaralarini kengaytiradi, undan amaliy foydalanish tajribasiga ega bo'ladi, chet tilida nutqni tinglash va eshitishni o'rganadi, loyihalarni himoya qilishda bir-birini tushunadi. Bolalar ma'lumotnomalar, lug'atlar, kompyuterlar bilan ishlaydi va shu bilan haqiqiy til bilan bevosita aloqa qilish imkoniyatini yaratadi, bu esa sinfda faqat darsliklar yordamida til o'rganishni ta'minlamaydi. Loyiha ustida ishlash ijodiy jarayondir. Talaba mustaqil ravishda yoki o'qituvchi rahbarligida muammoning yechimini izlaydi, bu esa nafaqat tilni bilish, balki katta hajmdagi fan bilimini, ijodiy, kommunikativ va intellektual qobiliyatlarni ham talab qiladi. Chet tillarini o'rganish jarayonida loyiha usuli deyarli har qanday mavzu bo'yicha dastur materiallarining bir qismi sifatida ishlatilishi mumkin. Loyihalar ustida ishlash xayolot, fantaziya, ijodiy fikrlash, mustaqillik va boshqa shaxsiy fazilatlarni rivojlantiradi. Zamonaviy texnologiyalar hamkorlik texnologiyasi ham qo'llaniladi. Asosiy g'oya - turli xil ta'lim sharoitida talabalarning faol birgalikdagi faoliyati uchun sharoit yaratish. Bolalar 3-4 kishidan iborat guruhlariga birlashtiriladi, ularga bitta vazifa beriladi, bunda hammaning roli muhokama qilinadi. Har bir talaba nafaqat o'z ishining natijasi uchun, balki butun guruhning natijasi uchun ham javobgardir. Shuning uchun ham zaif o'quvchilar o'zlari tushunmagan narsalarni zaiflardan aniqlashga, kuchli o'quvchilar esa topshiriqni puxta tushunishga harakat qiladilar. Bundan esa butun sinf foyda ko'radi, chunki bo'shliqlar birgalikda yopiladi. Axborot texnologiyalarini o'qitishga joriy etish axborotni idrok etish va qayta ishlash jarayonini ancha diversifikatsiya qiladi. Kompyuter, Internet va multimedia tufayli talabalar uchun katta hajmdagi ma'lumotlarni keyingi tahlil qilish va saralash bilan o'zlashtirish uchun noyob imkoniyat yaratildi. O'quv faoliyatining motivatsion asoslari ham sezilarli darajada kengaymoqda. Multimediyadan foydalanish kontekstida talabalar gazeta, televideniedan ma'lumot oladi, suhbatlar o'tkazadi va telekonferentsiya o'tkazadi.

References:

1. Xalikova, L. U. (2021). THE THEORETICAL BASES OF FOREIGN LANGUAGE IS TEACHING ENGLISH VOCABULARY. Международный научно-практический электронный журнал «МОЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА». Выпуск № 25 (том 2)(июнь, 2021). Дата выхода в свет: 30.06. 2021., 109. https://www.mpcareer.ru/_files/ugd/a62191_102fd91a032e413891a72621802b89f4.pdf#page=109
2. Халикова, Л. У., & Абдураззаков, Ш. А. У. (2021). ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ У СТУДЕНТОВ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА. Academy, (6 (69)), 43-44. <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-motivatsii-u-studentov-neyazykovyh-spetsialnostey-pri-izuchenii-angliyskogo-yazyka>
3. Халикова, Л. У., & Мустафаева, К. Н. К. (2021). РАБОТА С АНГЛИЙСКИМ АЛФАВИТОМ И ИЗУЧЕНИЕ ОТДЕЛЬНЫХ ГРАММАТИЧЕСКИХ ЯВЛЕНИЙ. Academy, (6 (69)), 39-40. <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota-s-angliyskim-alfavitom-i-izuchenie-otdelnyh-grammaticheskih-yavleniy>
4. Uktamovna, X. L. (2021). TEACHING COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN MODERN FOREIGN LANGUAGES. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 2(6), 53-56. <https://cajotas.centralasianstudies.org/index.php/CAJOTAS/article/view/1896..>
5. Yuldasheva, M. B. (2020). HISTORY OF THE ENGLISH UZBEK TRANSLATION. Theoretical & Applied Science, (3), 11-14.
7. Yuldasheva Ma'Mura Bahtiyarovna (2020). The organization of the mental lexicon. Наука, образование и культура, (1 (45)), 44-45.
8. Bakhtiyarovna, Y. M. (2022). RELATION OF COMPARATIVE STYLISTICS WITH TRANSLATION THEORY.
9. Saydivaliyeva, B. S. (2021). ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL SIGNIFICANT QUALITIES. Экономика и социум, (3-1), 273-277. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=45770178>
10. Saydivaliyeva, B. S. (2021). ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL SIGNIFICANT QUALITIES. Экономика и социум, (3-1), 273-277.
11. Mustaeva, G. S., Saidivalieva, B. S., & Ataeva, G. B. (2022, June). Features of professional vocabulary and its difference from terms. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2432, No. 1, p. 060017). AIP Publishing LLC.
12. Mustaeva, G. S., Saidivalieva, B. S., & Ataeva, G. B. (2022, June). Features of professional vocabulary and its difference from terms. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2432, No. 1, p. 060017). AIP Publishing LLC.
13. Abdurashidovna, A. N. (2022). YANGI O 'ZBEKISTONDA CHET TILLARNI OMMALASHTIRISH VA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. World scientific research journal, 9(1), 63-70.
14. Абдурашидова, Нилуфар Абдурашидовна, & Ҳасанов, М. (2022). ЁШЛАР ДУНЁҚАРАШИДА ДИН ВА АХЛОҚНИНГ ЎЗАРО МУТАНОСИБЛИГИ.

- Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (10), 1226-1235.
15. АБДУРАШИДОВА, Н.А. (2022). ПОЧЕМУ СМЕШАННОЕ ОБУЧЕНИЕ: ЗНАЧЕНИЕ VL ДЛЯ УЧИТЕЛЕЙ. ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ И ПРИКЛАДНАЯ НАУКА Учредители: Теоретическая и прикладная наука , (2), 136-139.
  16. Абдурашидова Н.А. (2021, декабрь). ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ В МАЛЫХ ГРУППАХ. В Междисциплинарной конференции молодых ученых в области социальных наук (стр. 20-22).
  17. Hasanova, V. X., Muratova, G. K., Atamuhamedova, G. S., & Xalikova, L. (2021). The development of speech competence among students of non-linguistic technical universities in teaching Russian. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 8(2), 296-301. https://ejmcm.com/pdf_3207_d50a883c70847e131ebd9a35f4beaefa.html%20https://ejmcm.com/article_7252.html
  18. Xalikova, L. U. (2018). THE ESSENCE OF INTEGRATED SKILLS IN IMPROVING STUDENTS' CRITICAL THINKING. In *International Scientific and Practical Conference World science* (Vol. 7, No. 4, pp. 66-67). ROST. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=Vfj_4SAAAAAJ&citation_for_view=Vfj_4SAAAAAJ:WF5omc3nYNoC
  19. Uktamovna, K. L. (2022). MASTERING EDUCATIONAL AND RESEARCH SKILLS IN A FOREIGN LANGUAGE. *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*, 3(10), 70-75. <https://it.academiascience.org/index.php/it/article/view/343>
  20. Uktamovna, K. L. (2022). USE OF MULTIMEDIA FOR THE IMPLEMENTATION OF VARIOUS METHODS OF LEARNING. *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*, 3(10), 64-69. <https://it.academiascience.org/index.php/it/article/view/342>
  21. Uktamovna, K. L., & Ismailovna, M. S. (2021). MODERN METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE IN NON-LANGUAGE UNIVERSITIES. *Вестник науки и образования*, (11-2 (114)), 85-87. <https://cyberleninka.ru/article/n/modern-methods-of-teaching-english-language-in-non-language-universities>
  22. Uktamovna, K. L. (2022). Opinions of Scientists About the Deixis Phenomenon. *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 8, 117-121. <https://www.geniusjournals.org/index.php/ejlat/article/view/1505>
  23. Khalikova, L. U. (2019). INNOVATIVE APPROACHES IN THE METHOD OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN UNIVERSITIES. *Theoretical & Applied Science*, (11), 654-657. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42407815>
  24. Халикова, Л. У. (2021). РОЛЬ КОММУНИКАТИВНОЙ МЕТОДИКИ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ. *Вестник науки и образования*, (15-1 (118)), 30-33. <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-kommunikativnoy-metodiki-v-obuchenii-angliyskomu-yazyku>
  25. Sh, S., Kh, R. Z., & Khalikova, L. U. (2022). New Ways to Learn English. *Eurasian Research Bulletin*, 14, 7-11. <https://www.geniusjournals.org/index.php/erb/article/view/2489>